DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

16. december 1999 *

I sag C-198/98,

angående en anmodning, som Industrial Tribunal, Bristol (Det Forenede Kongerige), i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF) har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

G. Everson,

T.J. Barrass

mod

Secretary of State for Trade and Industry,

Bell Lines Ltd i likvidation,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 3 i Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (EFT L 283, s. 23),

* Processprog: engelsk.

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af formanden for Første Afdeling, L. Sevón, som fungerende formand for Femte Afdeling, og dommerne C. Gulmann, J.-P. Puissochet, P. Jann og M. Wathelet (refererende dommer),

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer
justitssekretær: ekspeditionssekretær H.A. Rühl,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— G. Everson og T.J. Barrass ved barrister M. Tether for solicitors Pattinson & Brewer

— Det Forenede Kongeriges regering ved M. Ewing, Treasury Solicitor's Department, som befuldmægtiget, bistået af barrister M. Hoskins

— den irske regering ved Chief State Solicitor M.A. Buckley, som befuldmægtiget, bistået af E. FitzSimons, C. O hOisin og C. O'Rourke, BL

— den italienske regering ved afdelingschef, professor U. Leanza, Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, bistået af statens advokat, G. Aiello

— den nederlandske regering ved konsulent M.A. Fierstra, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent D. Gouloussis og N. Yerrell, der er udstationeret som national ekspert ved Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 6. juli 1999 er afgivet mundtlige indlæg af G. Everson og T.J. Barrass ved M. Tether, af Det Forenede Kongeriges regering ved M. Ewing, bistået af M. Hoskins, af den irske regering ved M. Cush, SC, og C. O hOisin, af den italienske regering ved G. Aiello, af den nederlandske regering ved M.A. Fierstra og af Kommissionen ved D. Gouloussis og N. Yerrell,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 9. september 1999,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 6. maj 1998, indgået til Domstolen den 25. maj 1998, har Industrial Tribunal, Bristol, i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234

EF) forelagt et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 3 i Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (EFT L 283, s. 23, herefter »direktivet«).

2 Spørgsmålet er blevet rejst under en sag, der føres af G. Everson og T.J. Barrass mod Secretary of State for Trade and Industry (herefter »Secretary of State«) om udbetaling af løntilgodehavender som følge af deres arbejdsgivers, selskabet Bell Lines Ltd's (herefter »Bell«), insolvens.

Retsforskrifter

Fællesskabsretten

3 Formålet med direktivet er på fællesskabsplan at sikre arbejdstagerne en minimumsbeskyttelse i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens, idet direktivet dog ikke afskærer medlemsstaterne fra at anvende gunstigere bestemmelser. Med henblik herpå skal medlemsstaterne i henhold til direktivet oprette en institution, som sikrer arbejdstagere, hvis arbejdsgiver er blevet insolvent, betaling af deres tilgodehavender.

4 Direktivets artikel 1, stk. 1, finder ifølge sin ordlyd anvendelse på:

»krav, som arbejdstagere i medfør af en arbejdsaftale eller et ansættelsesforhold har erhvervet i forhold til arbejdsgivere, der er insolvente i henhold til artikel 2, stk. 1«.

5 I artikel 2, stk. 1, bestemmes:

»I henhold til dette direktiv anses en arbejdsgiver for at være insolvent:

a) når der er indgivet begæring om indledning af en procedure med hjemmel i de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser i den pågældende medlemsstat, som vedrører arbejdsgiverens bo og sigter mod en samlet fyldestgørelse af hans kreditorer, og som åbner mulighed for at tage de i artikel 1, stk. 1, omhandlede krav i betragtning

og

b) når den myndighed, som har kompetence i henhold til nævnte administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser,

— enten har truffet afgørelse om indledning af proceduren

— eller har konstateret, at arbejdsgiverens virksomhed eller bedrift er lukket endeligt, og at de foreliggende aktiver ikke er tilstrækkelige til at berettige indledning af proceduren.«

6 I henhold til direktivets artikel 3 skal medlemsstaterne træffe de nødvendige foranstaltninger for, at garantiinstitutioner sikrer arbejdstagerne betaling af tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold, og som vedrører løn for perioden inden en bestemt dato.

7 Artikel 5 har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne fastsætter de nærmere bestemmelser vedrørende garantiinstitutionernes opbygning, finansiering og virksomhed, navnlig under iagttagelse af følgende principper:

a) institutionernes aktiver skal være uafhængige af arbejdsgivernes driftskapital og foreligge på en sådan måde, at der ikke kan gøres udlæg under en procedure i tilfælde af insolvens

b) arbejdsgiverne skal bidrage til finansieringen, medmindre denne sikres fuldstændigt af offentlige myndigheder

c) institutionernes betalingspligt består, uanset om forpligtelserne til at bidrage til finansieringen er opfyldt.«

National lovgivning

8 Part XII i Employment Rights Act 1996 (lov om arbejdstageres rettigheder, herefter »1996-loven«) har til formål at gennemføre direktivet i Det Forenede Kongeriges nationale retsorden.

9 Ifølge den forelæggende ret indeholder 1996-loven ingen udtrykkelige regler, som regulerer det tilfælde, at et selskab, som er handelsmæssigt til stede i Det Forenede Kongerige, hvor det har ansatte, men som er hjemmehørende i en anden medlemsstat, tages under insolvensbehandling i henhold til lovgivningen i denne medlemsstat.

Hovedsagen

10 Bell, der nu er i likvidation, er et irsk selskab med hjemsted i Dublin. Det drev virksomhed som shipping-agent, navnlig fra forskellige forretningsadresser i Det

Forenede Kongerige, hvor det havde 209 ansatte. Såvel selskabet som hver enkelt ansat betalte socialsikringsbidrag til National Insurance Fund.

11 I juli 1997 traf High Court (Irland) afgørelse om, at Bell skulle afvikles ved likvidation som følge af selskabets insolvens og udpegede en likvidator. High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division, anerkendte denne udpegelse inden for rammerne af et retsligt samarbejde i spørgsmål vedrørende insolvens, og udpegede særlige bestyrere til i fællesskab at bistå ved afviklingen af selskabets bo i Det Forenede Kongerige.

12 Bell's ansatte i Det Forenede Kongerige blev afskediget. Flertallet af disse har anmeldt krav over for Secretary of State om betaling i henhold til Part XII i 1996-loven af løntilgodehavender, ikke betalte feriepenge og erstatning for manglende overholdelse af opsigelsesvarsel. Disse krav blev afvist under henvisning til, at der i henhold til 1996-loven, som fortolket ud fra dommen af 17. september 1997 i sag C-117/96, Mosbæk (Sml. I, s. 5017), ikke bestod nogen forpligtelse til at foretage udbetalinger.

13 Sagsøgerne i hovedsagen arbejdede ved Bell's filial i Avonmouth ved Bristol. Denne filial var registreret i Registar of Companies for England & Wales i henhold til section 690A i Companies Act 1985 og schedule 21A til denne lov. Disse bestemmelser gennemfører reglerne om registrering af filialer, som fastsat i Rådets ellevte direktiv 89/666/EØF af 21. december 1989 om offentlighed vedrørende filialer oprettet i en medlemsstat af visse former for selskaber henhørende under en anden stats retsregler (EFT L 395, s. 36), i Det Forenede Kongeriges nationale ret. Denne registrering medførte dog ikke, at filialen i Avonmouth fik status som en juridisk person.

14 Sagsøgerne i hovedsagen har for den forelæggende ret gjort gældende, at deres situation er forskellig fra den, som dannede grundlag for Mosbæk-dommen, idet Bell var permanent handelsmæssigt til stede i Det Forenede Kongerige, selskabet var registreret i denne medlemsstat med hensyn til skat, told og social forsikring, og det betalte sociale bidrag i Det Forenede Kongerige for de af dets ansatte, der arbejdede dér.

15 Secretary of State har derimod gjort gældende, at betalingen af krav påhviler den irske garantiinstitution, for så vidt som proceduren med henblik på samlet fyldestgørelse af kreditorerne er blevet indledt i Irland. Endvidere indebærer en sådan fortolkning den fordel, at det alene er garantiinstitutionen i én medlemsstat, der bliver involveret, hvilket er i overensstemmelse med direktivets formål.

16 Da den forelæggende ret på grundlag af dommen af 13. november 1990 i sag C-106/89, Marleasing (Sml. I, s. 4135, præmis 8), er af den opfattelse, at 1996-loven efter en fortolkning i henhold til national ret ikke pålægger Secretary of State nogen pligt til at betale sagsøgerne i hovedsagen, har den besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Såfremt

i) en arbejdstager arbejder i en medlemsstat for en arbejdsgiver, der er stiftet som et selskab i en anden medlemsstat, og

ii) arbejdsgiveren har en filial i den medlemsstat, hvor arbejdstageren arbejder, og filialen er registreret i henhold til de nationale bestemmelser, der gennemfører Rådets direktiv 89/666/EØF (det ellevte selskabsdirektiv), selv om filialen i den pågældende medlemsstat ikke har status som et selskab eller som en i forhold til arbejdsgiveren selvstændig juridisk person, og

iii) både arbejdsgiveren og arbejdstageren er forpligtede til at betale sociale bidrag i den medlemsstat, hvor arbejdstageren arbejder,

hvilken garantiinstitution er da i henhold til artikel 3 i Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens ansvarlig for de betalinger, som forfalder i forbindelse med insolvensen; er dette

a) garantiinstitutionen i den medlemsstat, i hvilken der er indledt insolvensbehandling, eller

b) garantiinstitutionen i den medlemsstat, i hvilken arbejdstageren arbejder, og i hvilken arbejdsgiveren permanent er handelsmæssigt til stede?«

Det præjudicielle spørgsmål

17 Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, hvilken garantiinstitution der i medfør af direktivets artikel 3 er kompetent til at sikre betaling af løntilgodehavender, når de pågældende arbejdstagere udøvede deres

beskæftigelse i en medlemsstat for filialen af et selskab, der er stiftet i en anden medlemsstat, hvor selskabet har sit hjemsted, og hvor det er under likvidation.

18 Ifølge Det Forenede Kongeriges regering er det garantiinstitutionen i den medlemsstat, hvor der enten er truffet afgørelse om indledelse af en procedure til samlet fyldestgørelse af kreditorerne, eller hvor det er konstateret, at virksomheden er lukket endeligt, der er kompetent. Denne fortolkning, som er i overensstemmelse med Mosbæk-dommen, og som har den fordel, at den er klar og enkel, bør generelt finde anvendelse i alle de tilfælde, hvor den insolvente arbejdsgiver har hjemsted i en anden medlemsstat end den, på hvis område arbejdstagerne har bopæl og udøver deres lønnede beskæftigelse.

19 Sagsøgerne i hovedsagen, den irske, den italienske og den nederlandske regering samt Kommissionen har derimod gjort gældende, at i overensstemmelse med direktivets formål påhviler forpligtelsen til at udbetale de beløb til arbejdstagerne, som de har krav på, garantiinstitutionen i den medlemsstat, hvor arbejdstageren udøvede sin lønnede beskæftigelse, og hvor arbejdsgiveren permanent var handelsmæssigt til stede. I denne henseende adskiller omstændighederne i hovedsagen sig klart fra de omstændigheder, der dannede grundlag for Mosbæk-dommen, eftersom Bell ikke blot havde en filial i Det Forenede Kongerige og var registreret der i henhold til direktiv 89/666, men også havde lokaler og andre aktiver i denne medlemsstat, hvor Bell aflønnede sine arbejdstagere gennem sin filial og tilbageholdt skatter og socialsikringsbidrag i henhold til den britiske lovgivning.

20 Indledningsvis bemærkes, at direktivet har til formål at sikre en minimumsbeskyttelse for arbejdstagere, der er berørt af deres arbejdsgivers insolvens. For så vidt angår indholdet af denne garanti bestemmer direktivets artikel 3, at betalingen af arbejdstagernes tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold, og som vedrører løn for perioden inden en bestemt dato, skal sikres.

21 Når arbejdsgiveren har hjemsted i en medlemsstat, bestemmer direktivet, at den garantiinstitution, der har kompetence med hensyn til betalingen af arbejdsta-

gernes ubetalte krav, er garantiinstitutionen i den medlemsstat, hvor arbejdsgiverens virksomhed er beliggende.

22 Når arbejdsgiveren — som det er tilfældet i hovedsagen — har flere virksomheder i forskellige medlemsstater, må der i forbindelse med afgørelsen af, hvilken garantiinsitution der er kompetent, som et yderligere kriterium og på grundlag af direktivets sociale formål henses til det sted, hvor arbejdstagerne udøvede deres beskæftigelse. Dette svarer i de fleste tilfælde til det sociale og sproglige område, arbejdstagerne tilhører.

23 I modsætning til den situation, der dannede grundlag for Mosbæk-dommen, hvor den insolvente arbejdsgiver ikke havde nogen virksomhed på den medlemsstats område, hvor arbejdstageren udøvede sin beskæftigelse, var den pågældende arbejdsgiver etableret på britisk område, eftersom selskabet havde en filial i Avonmouth, som beskæftigede mere end 200 ansatte, herunder sagsøgerne i hovedsagen. I sådanne tilfælde påhviler det garantiinstitutionen i den medlemsstat, på hvis område filialen er beliggende, at betale tilgodehavenderne.

24 Som følge heraf skal det stillede spørgsmål besvares med, at såfremt arbejdstagere, der er berørt af deres arbejdsgivers insolvens, udøvede deres lønnede beskæftigelse i en medlemsstat for filialen af et selskab, der er stiftet i en anden medlemsstat, hvor selskabet har sit hjemsted, og hvor det er under likvidation, er det garantiinstitutionen i den medlemsstat, hvor arbejdstagerne udøvede deres lønnede beskæftigelse, der i medfør af direktivets artikel 3 er kompetent med hensyn til betaling af disse arbejdstageres tilgodehavender.

Sagens omkostninger

25 De udgifter, der er afholdt af Det Forenede Kongeriges regering, af den irske regering, af den italienske regering, af den nederlandske regering og af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Industrial Tribunal, Bristol, ved kendelse af 6. maj 1998, for ret:

Såfremt arbejdstagere, der er berørt af deres arbejdsgivers insolvens, udøvede deres lønnede beskæftigelse i en medlemsstat for filialen af et selskab, der er stiftet i en anden medlemsstat, hvor selskabet har sit hjemsted, og hvor det er under likvidation, er det garantiinstitutionen i den medlemsstat, hvor arbejdstagerne udøvede deres lønnede beskæftigelse, der i medfør af artikel 3 i Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens er kompetent med hensyn til betaling af disse arbejdstageres tilgodehavender.

Sevón Gulmann Puissochet

Jann Wathelet

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 16. december 1999.

R. Grass D.A.O. Edward

Justitssekretær Formand for Femte Afdeling